

Bidrag til Danmarks Klosterhistorie.

Af Carl Neergaard.

Efterretninger om den sidste Abbed i Æbelholt Kloster.

Ved Reformationens Indførelse var Klostrenes Rolle væsentlig udspillet. Men allerede mange Aar tidligere havde Munkene dog tabt deres Betydning og vare blevne Gjenstand for Mængdens Had. Deres Gudstjeneste med de prægtige Messer og Vigilier kunde ikke mere fængsle, Skærsildslæren og den kirkelige Absolution vandt ikke Tiltro, og det evindelige Betleri forøgede kun yderligere Harmen mod Munkene, hvis regelbundne Levned i Datidens Øjne stod som ganske unyttigt og ørkesløs. Efter at den lutherske Lære havde banet sig Vej ind over Danmarks Grænser, vendte dens Tilhængere sig derfor særlig mod denne lettest angribelige Side af den katholske Kirke og arbejdede med Iver paa at undergrave og tilintetgjøre den ringe Magt, Klostrene endnu maatte have. Tiggermunkene fik først og fremmest Borgernes Kjærlighed at føle; Klosterbygninger fratoges dem og omdannedes til Hospitaler, Skoler eller Raadhuse, Kirkernes hellige Kar og Klenodier røvedes, og Munkene selv blev ofte med Vold uddrevne. Derimod kom Herreklostrene ikke ganske til at dele Skæbne med Tiggermunkestiftelserne, da de fik Lov at bestaa endog længe

efter Reformationens Indførelse, og det tillodes Klosterfolkene at blive i deres gamle Hjem, dog paa det udtrykkelige Vilkaar, at de ikke lagde den nye Lære Hindringer i Vejen. Men mangen Abbed, Provst og Prior maatte tidlig eller silde næsten fuldstændig give Afkald paa sin Magt, og i deres Sted sattes nu kongelige Lensmænd i Spidsen for Munkeboligerne; Følgen heraf blev, at hine gejstlige Personer mere og mere traadte i Baggrunden, og ret ofte forsvinde de sporløst, uden at man kjender noget til deres videre Skæbne. Des mere maa det da paaskjønnes, naar det lykkes at fremdrage nye Kilder, som kunne kaste et svagere Lys over disse Reformationstidens Klosterfolk.

Den Mand, om hvis Levned her skal meddeles nogle Efterretninger, er den sidste gejstlige Forstander i Æbelholt Kloster, Anders Ibsen. Hvornaar han er blevet Abbed, vides ikke bestemt, men Sandsynligheden kunde tale for, at han har opnaaet denne Værdighed kort efter Reformationen; tidligere kan det i al Fald ikke være sket, da Abbed Mogens endnu 1535 sad inde med den¹⁾. Paa disse Tider rasede Harmen og Forbitrelsen imod Munkevæsenet, adskillige Klostre bukkede under, men Æbelholt trodsede tappert Uvejret og fik Lov at bestaa, om det end i mange Henseender maatte lide Skaar i sine Indtægter. Hvor vi saaledes nu finde Klostret nævnet, er det hoved-

¹⁾ Danske Mag. 3 R. V, 62, 68 og 135. — Den samme Abbed Mogens udsteder ¹⁵/₁₆ 1532 et ret mærkeligt Dokument, i hvilket han paa Biskop Joachim Rønnows Opfordring beretter, at Æbelholt var stiftet og funderet af Roskildebisperne, under hvem Klostret altid havde staaet, og at disse endvidere havde skænket det meget Gods og Tiende, »szom wij klarligenn mett breffue oc gamle register och bøger bevisze kunde, og haffue forne abbode oc formendt her i closter alle dage veritt szaa godt szom en leenn aff Roschildt capittell ock tiidt oc offthe verit kallede tiidt, nar ther nogher merckelige erinde eller szager forhandlis schulle, oc kendis wij bespenn aff Roschildt altiidt for wor rette herre oc prelatt i alle mode.« (Danske gejstlige Sager, Nr. 47; Daugaards Klosterhistorie, 218).

sagentlig i Anledning af forskellige Ydelser, der paahvilede det at udrede; snart drejer det sig om blotte Pengeafgifter, snart om Borgeleje, Ægter, Levering af Fetalje, Havre og Hø, Understøttelse til Studenter eller lignende Forpligtelser, der sikkert oftere have tynget haardt paa den gamle Augustinerbolig.

Men Æbelholt havde ikke blot redet den første alvorlige Storm af, det undgik endog strax at blive henlagt til Adelsmænd og derved draget ind under Lensvæsenet; i nogle Aar beholdt det fremdeles sin egen gejstlige Organisation uforandret og var saaledes stillet omtrent paa lignende Vis som de mægtigste blandt Cistercienserhusene og som Ringsted og Antvorskov. Forsaavidt havde da Klostret en Tid efter Religionsændringen endnu sit gamle Præg; Abbeden var stedse dets egentlige Overhoved, hvem det paahvilede at sørge for Munkenes Underhold og til Kronen at indsende de lovbefalede Afgifter i Penge eller Naturalier. Og Munkene kunde, hvis de ønskede det, og saafremt de ikke foretrak gejstlig Virksomhed ved Landets Sognekirker¹⁾, blive boende, men skulde da, som det hedder i Kirkeordinantsen af 1537, »blifue deris forman vndergiffne oc lydige, saa lenge som de der bliffue, oc giøre det, gode helige dande mend tilbør, at de leffue ett gott høfskt leffnet. De skulle icke gaa wd oc stoge omkring, huort de wille, forvden deres formans befalling. Heller skulle de gerne høre oc nemme helige lectier oc predickene, gerne lese selff den hellige scrifft, att der modte end were nogle, som her effter modte worde sognepreste. Derfor skal oc huert sodant Closter haffue een god, lerd mand, som skal lese den helige scrifft, lere børnelerdommen, predicke etc.« Var end saaledes Æbelholts Tilværelse som Kloster foreløbig sikret, kunde det

¹⁾ En Munk fra Æbelholt, Peder Bendtsen, vides efter Reformationen at have været Sognepræst ved Skævinge Kirke; † 1559 (Wibergs Præstehistorie III, 102).

dog blot være et Tidsspørgsmaal, naar en ny Ordning skulde indtræde; Udviklingen stilede imod efterhaanden at erstatte de gejstlige Formænd med verdslige og at lægge Klostrene som Len under Kronen. 1538 faar Abbeden Brev om, at han maa nyde den Biskopstiende, han tilforn har haft til Klostret mod aarlig at gjør den kongelige Lensmand paa Kjøbenhavn Rede og Regnskab for Halvdelen deraf¹⁾. Endnu vare Forholdene saaledes væsentligst de gamle, og vi finde dem uændrede tre Aar senere, da Christian III tager Æbelholt med samt dets Abbed, Anders Ibsen (hvis Navn vi her møde for første Gang), under sin Beskyttelse²⁾. Men dette kongelige Værnbrev fra 1541 er dog ogsaa det sidste Dokument, i hvilket Klostret optræder direkte med en Abbed som sit Overhoved; kort efter maa det dele Skjæbne med mange andre Munkeboliger, da en verdslig Herre erholder det i Forlening.

Den 26 September 1544 faar Christoffer Trundsen Klostret paa følgende Betingelser³⁾: han skal give de der-værende Præster og dem, som senere blive optagne, passende Underhold; fremdeles maa Abbed Anders blive boende og have Understøttelse til Mad, Øl og Klæde af Biskopstienden fra Kregome, Vejby, Blidstrup og Helsing Sogne og desuden have egen Stald samt Foder til to Klippere og en Dreng, og hvert Aar 50 Læs Ved og hver fjortende

¹⁾ Danske Kancelliregistranter 1535—50, p. 76.

²⁾ Kopibog over Helsingør Hospitals Breve (Stiftsarkivet i Viborg) p. 220. Denne indeholder bl. a. en Aar 1713 optaget Registrant over de i Hospitalskirken værende Regnskaber og Pergamenter, som da gjemtes i St. Olai Kirkes Sakristi. — For Kortheds Skyld nævnes denne ret vigtige Kilde i det følgende blot som Kopibogen.

³⁾ 1543 havde Christoffer Trundsen faaet Borgelejevrev til Æbelholt for sig med Hustru, Børn og Tjenere saaledes, at Abbeden skulde give ham Husly og Underhold til Øl, Mad, Ildebrand og anden Nødtørf (Danske Mag. 4 R. I, 15).

Dag en Fjerdings Smør, en Fjerdings Oste og en Tønde Øl. Han maa endvidere beholde sin Ganger og to Foler, som ere paa Eskilsø, og de Stude, han selv har kjøbt. Men Christoffer Trundsen skal betale den Gjæld, Abbed Anders maatte have stiftet ved Kjøb af Humle, Salt, Korn og Klæde til Klosters Behov og Tyendeløn. Endelig skal Lensmanden gjøre Kongen og Riget Tjeneste, naar han derom faar Befaling, og bygge og forbedre Klosteret med dets tilliggende Gods¹⁾. Sandsynligvis fra samme Dag er den Revers, Christoffer Trundsen nu udsteder til Abbeden, at han ikke vil »være hannem hinderlig i nogen Maade udi den hannem forundte Tiendes Oppebørsel«²⁾.

Den højeste Magt i Klosteret var saaledes delvis gledet ud af Anders Ibsens Hænder; en verdslig Forstander var Styrelsen tildelt, og af ham skulde nu Abbeden og Munkene have deres Underhold. Imidlertid bør man dog ingenlunde opfatte Sagen saaledes, at Klosters forhenværende gejstlige Overhoved dermed ganske havde tabt sin Betydning og var henvist til en stille og uvirksom Existens for Resten af sine Dage; tværtimod deltog han stedse i Æbelholts Anliggender, hvorom følgende Skjødebrev bærer Vidnesbyrd:

Wy Anders Jeffsenn aff Gudzs forsynn abbatt oc forstandher wdj Ebellholttiis closther oc menyngre conuent wdj samestedt giørre wiittherliigtt for alle metth thette wortt obne briff, adtt wy mett meninge conue[n]ttis raadtt oc samp-tøke her wdj samestedt eptther ryghenns retth oc sedwaanne haffue skæøtth oc affhendt oc nw metth thette wortt obne briff alldellis skøde oc affhende fraa woss, wortt closther oc alle worre epttherkommer abbatther oc forstander y samestedt oc tiill erliigh mandtt Andreas Barbj tiill Fawrholm oc alle hans arwyngre att skwille nøyde, bruge oc beholle eptther therriis wylliige oc eptther konn. maiestættis oc menyngre

¹⁾ Rørdam: Danske Kirkelove I, 225—26.

²⁾ Kopibogen, p. 220.

Danmarck rygis raadzs skyøde breffuis lywdellse tiill ewinde-
liige eydom eye skwllindis nye worre oc clostherz gorde ly-
gendis wdj Hamersholte y Nørre Herløff saagenn y Tryherritz
mett aldt theris rette tiill lygelse, skouff, mark, fyskewandtt
oc fee gangh, wott oc tyurtth, indtiid wndher thagit wdj
nogle maade, oc wy her mett forlaade oc affhennde fraa woss
oc alle worre epttherkommer aldt worr oc wortt clostherz
retth oc rettiighet, szom wy haffue haffth wdj forskryffne
godzs, saa att for^{ne} Andreas Barbj oc alle hans arwyng
skwllle blyffue aldellis wdenn aldt tiill thaall wdj noghenn
retthergangh aff hwer mandt for thenn saagh wdj alle maade.
Tiill wdermer wyndisbyrdtt oc bedre foruoringh, att szaa er
szomforschriiffuit staar, trycke wy wortt mett conuentis ind-
siigell nedenn for thette wortt obne bryff. Gyffuit wdj Ebel-
holtis closter aar eptther gwdzs byrdtt mdlj sanctj Botiils
daigh¹).

Desuden er der al Rimelighed for, at Abbed Anders
ogsaa har medvirket ved Ordningen af en anden og langt
væsentligere Sag, Fastsættelsen af de gudstjenstlige For-
hold i Tjæreby og nærliggende Sogne. Det havde efter-
haanden vist sig, at Landets Kirker i Tal betydelig over-
skred, hvad der maatte siges at være fornødent, og at man
følgelig for at skabe en Bedring i Præsternes Lønninger
burde iværksætte en større Reduktion af dem. Rundt om
se vi da, at Kirker blive nedrevne eller gjorde til Annexer,
og ved »Klemmebrevet« for Sællands Stift af 1555 bestem-
tes det, at i Strø Herred skulde bl. a. Tjæreby og Alsynde-
rup Kirker ødelægges og Bygningsmaterialet anvendes til
Æbelholt Klosterkirke, der skulde være Gudshus for begge
de nævnte Menigheder²). Dog blev denne Ordning, som sik-
kert paa det nøjeste svarede til Abbedens Ønsker, langt fra
den endelige; Sognefolket, som vilde have sine to Kirker
skaanede, udvirkede 1561, at det i Stedet for blev Æbel-

¹) Vossisk Saml. Pergament. Lyng-Frederiksborg Herred Nr. 18.

²) Rørdam: Danske Kirkelove I, 439.

holts, der fjernedes. Og denne Bestemmelse kom til at staa ved Magt; den gamle Klosterkirke nedbrødes, og Stenene vandrede efter al Sandsynlighed til Frederiksborg for at indsættes i det nye Kongeslot.

Da Brevet herom udgik, boede Abbed Anders imidlertid ikke mere paa Æbelholt, men var mod Slutningen af 1560 draget bort fra sit Kloster. At hans Rejse just finder Sted i dette Aar, er næppe tilfældigt, men hænger sammen med en Begivenhed, der nu maa være indtruffen, og som virkede ødelæggende for den hele Munkebolig. I Tiden ved 1560, da mangt et Kloster rundt om i Landet opløstes, da ogsaa Munkelivet i det nærliggende Esrom blev hævet og dets Klosterkirke nedbrudt, for at Materialet kunde anvendes til Frederiksborg Slots Opførelse, da ramte en lignende Skæbne Æbelholt¹⁾. Klostret nedlagdes, og Munkene, hvis der ellers endnu fandtes nogen, flyttede andetsteds hen; det gik nu som ved Esroms Ophør, da den gamle Abbed Peder sendtes til Sorø, Anders Ibsen maatte vende Egnen Ryggen og søge et nyt Hjemsted for Resten af sine Dage.

Han drager saa bort fra Æbelholt, fra dets Vaaningshuse, Kirke, Udbygninger og Have, fra alt det, hvis Tarv han i mange Aar havde varetaget; han forlader dermed et gammelt og ærværdigt Kloster, men kun for paany at søge Tilflugt bag et Klosters skærmende Mure. Thi Helsingør havde han udset som sit vordende Hjem; i den gamle Karmeliterstiftelse, der 1541 var blevet Hospital for syge og fattige Mennesker, vilde han henleve sine sidste Dage og saaledes til sin Død opholde sig paa Steder, hvor før kuttebærende og barfodede Munke havde vandret. Ja endnu dengang levede der i Hospitalet mangan en forhen-

¹⁾ En bestemt Tidsangivelse for Æbelholt Klosters Henlæggelse til Frederiksborg er dog ikke mulig, da intet Aktstykke herom er bevaret. At det imidlertid maa være sket 1560, synes bl. a. at fremgaa deraf, at Christoffer Trundsen dette Aar ombytter Forleningen paa Æbelholt med Tryggevelde. (Meddelt af Dr. Rørdam).

værende Klosterbroder, som efter Papismens Fald var bleven i Karmeliterhuset, havde antaget den nye Lære og nu skaffede sig Føden ved at gaa Hospitalsforstanderne til Haande, især ved at drage »i Termin« og hente Tiender og Almisser fra de hosliggende Distrikter. Navne som Erik Munk, Søren Munk, Jens Munk og Herluf Munk støder man atter og atter paa i Hospitalsregnskaberne, og disse Personer kunne næppe være andet end gamle Karmeliterbrødre, der havde overlevet Religionsændringen og nu vedblivende søgte deres Ophold paa dette Sted; endog fra Franciskanerklostret havde en Munk, Jens Clausen, indgivet sig i Hospitalet paa Livstid¹⁾. Abbed Anders kunde saaledes her træffe Folk med fuld Forstaaelse af sin vexlende Skæbne.

Det var mod Slutningen af Aaret 1560, at Abbeden naaede til Hospitalet eller, som det da ogsaa kaldtes, Helliggesthus. I dets gamle Regnskaber, der sammen med Kopibogen over Brevene er vor eneste Kilde til alle de følgende Oplysninger om Anders Ibsen, fandtes en løsliggende Papirslap med denne Paaskrift: *1560 thiisdagen nest effter sancti Nilausz dag* (10 December) *kom her abbidt Anders aff Æffbilholtt til Hellegiesthusz*; og efter denne Seddel er Notitsen senere suppleret i Protokollen, hvor den lyder saaledes: »Anno domini mdlx thiisdagenn nest effter S. Nicolaj dag tha kom salig abbid Annders, fordum abbid wdj Ebbillholth, ind y Hilligesthus her wdi Hellsingør, och y samme aar bleff yth y for^{ne} hospitall thenne effterskrefne landtgillde aff Blidstrup, Weyby, Hellsinge [og Kregome] sognner, som fornefte abbid Annders haffuer hafft till fornn effter konung. mai. breffuis lydillse.« Endnu den Dag, da Anders Ibsen havde naaet sit Bestemmelsessted,

¹⁾ »Jens Claussen, som til foren havde været Munch udi Graabrødre Closter og siden var indtaget i Hospitalet i Helsingør, men der havde beliggat en Tienestepige, hans Revers om et bedre Liv og Levnet, saa og at Hospitalet efter hans Død skulle være hans Arving og ellers ingen anden. Datteret Helsingør Onsdagen for Kyndelmesse 1549.« (Kopibogen, p. 219).

undstødte Jørgen Walle (vistnok Borger i Helsingør) en Begjæring til ham om, at han vilde forunde ham Tienden af de 4 ovennævnte Sogne i Fæste, og sammen dermed sendte Mogens Gyldenstjerne Abbeden en Recommendation for Jørgen Walle i denne Anledning¹⁾. Men det synes dog næppe, som Anders Ibsen har accepteret Jørgen Walles Forslag; i det mindste tyder det Brev, hvorved Abbeden indgav sig i Hospitalet, ikke derpaa. Ugedagen efter, at vor Klostermand havde naaet Helsingør, affatter han nemlig et Dokument om, at han »nu karsk og sund i sin frie Velmagt« giver sig i Helsingørs Hospital at leve og dø hos de fattige, svage Mennesker, hvem han indsætter til rette Arvinger af alt sit Gods, dog saaledes, at han selv skal beholde det for sin Levetid; ligesaa skænker han de fattige Kongetienden af Blidstrup, Helsing, Vejby og Kregome Sogne, som han har i Forlening af Christian III, og overantvorder Hospitalets Styrer det, at denne kan udnytte det de fattige til Bedste. Heraf skal Abbeden dog selv aarligen have 6 Pund Rug og 6 Pund Byg og desuden Underholdning til Øl og Mad og frit Hus i Hospitalet, saa længe han lever²⁾. Og samme Dag udfærdige Hospitalsforstanderne et Gjenbrev til Anders Ibsen, at de indtage ham i Hospitalet paa nævnte Vilkaar³⁾.

Det var en fornem og rig Gjest, der havde valgt det gamle Kloster til sin vordende Bolig, en Mand af den Slags, som kun sjældnere søgte Optagelse her; thi hyppigst plejede de Folk, der indgave sig i Sygehuset, at komme næsten tomhændede eller med rene Ubetydeligheder som et Bryggekar, en Ko eller lignende. Men naar Abbed Anders nu medbragte, hvad der kunde yde ham passende og rigeligt Underhold, bevirkede dette naturligvis, at han baade i Liv og Død behandledes som en Person, der over-

¹⁾ Kopibogen, p. 221.

²⁾ Hofman: Fundationer og Gavebreve VII, 79—80.

³⁾ Kopibogen, p. 221.

gik Hospitalets andre Gjæster; vi kunne da ikke tænke os Forholdet saaledes, at han blot var henvist til Sygestuen, Hovedopholdsstedet for Lemmerne, og maatte dele Pladsen med disse. Abbeden har vistnok haft egne Værelser og er bleven opvartet med al sømmelig Ære.

Kun et halvt Aar skulde det dog være vor Klostermand forundt her at nyde rolige Dage; thi allerede næste Aar bortrev Døden ham fra hans sidste jordiske Opholdssted. Om Udgifterne ved Begravelsen har Hospitalets Forstander, Rasmus Hansen, antegnet følgende i sin Bog:

Item thenn 30 dag junij (1561) bleff begraffuen salig abbid Annders, som kom aff Effuilhollth och døde her y Hilligesthus, och bekostede ieg hanns iordeferd, som her effter føllger:

Item kiøbte ieg ij deller, kom til kisten, som hans lig bleff wtj lagdt, och gaff ieg for huer vj β xij β .

Item gaff ieg Søffrenn snedker, som gjorde kiistenn. . viij β .

Item kiøbte ieg iiij allne hollandtz lerid, som bleff slagit offuer kiistenn, gaff ieg for huer allne x β iij m.

Item kom søm till kiisten, store och smaa, for . . x alb.

Item gaff ieg klockerenn¹⁾, for hand ringde och groff graffuenn i m.

Item gaff ieg her Peder, her Rasmus och schollemesters (huer, vistnok overstreget). iij m.²⁾

¹⁾ 1562 hedder det i Regnskaberne: »Item gaff ieg Broder Klocker, for hannd ringede mett the smaa klocker for then bonnde, som kom aff Emdrup och døde y Hilligesthus S. Bertolomei dagh, flich hand ther fore ij β .« 1563 nævnes atter Broder Klokke og 1567 Esbern Klokke.

²⁾ Til Sammenligning kan anføres, at Hospitalsforstanderen 1561 betalte Her Peder 8 β for en Ligprædiken og 1562 Her Rasmus 12 β . — Sognepræsten i Helsingør hed da Peder Samsing; rimeligvis er det dog ikke ham, der menes, men Her Peder Lauritsen, forhen Sognepræst til Tøllige Kirke, som 1560 havde indgivet sig i Helliggesthus og lovet at prædike der ved Lejlighed (Kopibogen), og som døde 1563. — Her Rasmus maa være Rasmus Lauritsen, Kapellan 1557—62 (Kirkehist. Saml. 3 R. IV, 358).

I Anders Ibsen mistede Hospitalet en af sine mærkeligste Beboere, maaske endog den fornemste, det nogen-sinde har huset. Efter Abbedens Død tilfaldt hans Gods i Følge Vedtægten de fattige og syge; men desuden henlagdes ogsaa Kongetienden af de fire Sogne, Kregome, Helsing, Vejby og Blidstrup, hvormed han havde indgivet sig, til Hospitalslemmernes Underhold ved et Kongebrev af 1 Juli 1561¹⁾. Det er ret paafaldende at se, at Sygehuset saa snart efter Abbedens Død kom i Besiddelse af denne Kongetiende, en Fordel, der dog kun erhvervedes mod at opgive Indtægten ved et tidligere Fredkjøbsbrev. Den nærmere Aarsag hertil meddeler Regnskabsbogen var følgende: »Item samme tiid (1561) annamede Hans Skouffgord effter konung. mats. befalling thet fredkiøbs breff, som salige konning Christiann hagde wndt for^{ne} fattige paa alle mandrabs sager wdj Krogenns leen²⁾, huilckit the fattigis forstonndere opgaffue till konung. mats. for then orsage, att nar the fattigis budt komme yblandt bønderne effter gudts allmøsse, tha foruithis thennom, att the y

¹⁾ Hofman: Foundationer og Gavebreve VII, 80—81.

²⁾ ¹⁷/₆ 1544 havde Christian III givet Helsingør Hospital alle Manddrabsbøder og alt Fredkjøb over hele Krogens Len (Hofman, VII, 141). At dette ingenlunde var en uvæsentlig Indtægtskilde, fremgaar bedst ved en Betragtning af det store Antal Personer, der fra Tid til anden myrdedes blot i denne lille Egn af Nord-sælland. For Aaret 1550 findes følgende Notits herom i Hospitalets Regnskaber:

»Thisse efterschrefne ære ihielslagne i thette aar, gudtt bedrett, wttj Tryherriidtt, thøres siele gudtt benaade.

Item Heming i Giørløse, mester Morthens bonde, sloo j dreng i hiell ther i byendtt om pindz dags tiide aar 1550.

Item j bonde bleff slagen i hiel, bode i Hammerholtt, i effther høøst.

Item Per Jenssens søn i Yesløffue sloo en i hiell wttj Liunge (herfor bødedes 40 Daler; se Kirkehist. Saml. 3 R. VI, 605).

Item j bleff slagen ihiell i Wbberup hooss Creeme.

Item j bleff slagen ihiell, gick fran Slangstrup, hagde hieme i Oppesundby*.

Hilligesthus haffde inthid thøris allmøsse behoff, the haffde rennthē noch for drabs sager, for kongens fredkiøb. Och ther fore wor samme fredkiøb thennom mere till skade end till fordeell. Och kong. mat. ther emod wnthē the fattige thisse for^{no} thyennder af Wejby, Blystrup, Helsingē och Kreme sogne¹⁾. Ogsaa i kulturhistorisk Henseende er denne Optegnelse ret interessant, da vi her lære Bondens Sindelag overfor de omvandrende Terminsbrødre at kjende.

Men de gamle Regnskaber underrette os ikke alene om dette og den Bekostning, hvori Hospitalet maatte sætte sig ved Abbed Anders' Død; de nævne ogsaa forskellige af hans Restance- og Gjældsposter, og med disse skulle vi her slutte vor Omtale af Æbelholt Klosters sidste Abbed.

(1562) Item bethallede ieg till Jenns Moenssen iiij potther wynn, som salig abbid Annders haffde ladit hennthe ther effterhaandenn, gaff ieg for huert pott x alb., beløffuer xiiij β j alb.

(1561) Item thenn tiid salig abbid Annders døde her wtj Hilligesthus, anammed ieg effter hanns dødt y peninche v m. iiij alb.

(1561) Item oppebor ieg aff Jacob Hannssen, som hannd wor salig abbid Annders skyldig for kornn, hannd haffde faaith aff hanem och wor efftherstaa xviiij m. ij β.

(1561) Item oppebor ieg aff Søffrenn munck, som hannd wor salig abbid Annders skyldig for ij pund ruv, ij pund byg, regnid skeppenn iiij β, er xxij m.

(1561) Samme tiid anammede ieg och effter abbid Anders ij gamle thaffillskeder, som weyer iiij lodt j quint, offueruerendis Annders Saxenn, Casper och Matz Laurssen. (Item thenn ene aff thisse skeer, som weyde ij lodt, thenn anthuordet ieg salig abbid Anderses søsther søn wed naffn Thue schredder effter the fattigis forstanderis wille och samtøcke och hans handschrifftis lydillsse).

¹⁾ Se ogsaa Hofman: Foundationer og Gavebreve VII, 142.

Thue Skrædders Kvittering lyder saaledes:

Item bekennder iegh Thue schredder, hiemme y Ystedt, att ieg haffuer annammid aff erlig manndt Rassmus Hanssen, raadmand y Hellssingør, en sølffskedt, weyer thw lodt, som the erlige mend forstanndere till hospitallid y Hellssingør haffuer wnth och opladit mig for enn yhukommillsse effter myn kiere moderbroder salig abbid Anders, som døde ther samme stedtz. Att saa y sandhed er, windner ieg mett mitt rette eyrlige merke her wnderschreffuet. Datum Hellssingør thenn 13 dag martij aar etc. mdlxij.
